

Використана література:

1. Офіційні звіти про проведення зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів у 2010-2012 рр. Український центр оцінювання якості освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.testportal.gov.ua>. – Заголовок з екрану.
2. Про проведення педагогічного експерименту з кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.01.2004 р. № 48
3. Драган Е. В. Информативность рейтинговой системы оценивания уровня знаний студентов / Драган Е. В., Жарких Ю. С., Третьяк О. В. // Новый коллегіум – Х., 2008. – №3. – С. 34-42.
4. Концепція тесту для виявлення здібностей вступників до вищих навчальних закладів України, затверджена колегією МОН України / [О. І. Ляшенко, С. А. Раков, І. Є. Булах та ін.] // Освіта України. – 2009. – № 3-4. – С. 83-109.

Драган Е. В., Жарких Ю. С., Нечипорук А. Ю., Третьяк О. В. Прогностические свойства результатов вно по физике студентов наукоемких специальностей.

Показатели предметного тестирования ВНО надежно характеризуют уровень знаний студента в начале учебы в ВУЗе, но не достаточны для прогнозирования его академической успешности в дальнейшем. Это показывает анализ результатов оценивания работы студентов радиофизического факультета в течение первого семестра. Студент наукоемкой специальности должен еще иметь способности к освоению сложных дисциплин и адаптации к напряженному учебному процессу. Повышению прогностической валидности результатов ВНО может способствовать тестирование учебной компетентности абитуриентов.

Ключевые слова: прогностическая валидность, текущий контроль, наукоемкие специальности, тест учебной компетентности.

Dragan Y. V., Zharkikh Y. S., Nechiporuk O. Y., Tretiak O. V. Predictive properties of the independent external evaluation in physics for students of high scientific – based profession.

Indicators of independent external evaluation (IEE) characterize the level of students' knowledge objectively in the beginning of their studies at the university but is not enough to predict his academic achievements in the future. This conclusion was made as result of monitoring of students work at the Faculty of Radiophysics during the first semester. Students of high scientific-based speciality need ability to master complex subjects and adapt to the intense learning process. Educational competence testing could improve predictive validity of the IEE results.

Keywords: predictive validity, current control, science intensive speciality, training competence test.

Дячок С. О.

*Київський університет імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРТЕКСТУ ЯК ШЛЯХ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗНО З ЛІТЕРАТУРИ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ЛІНИ КОСТЕНКО)

У статті розглянуто сучасний стан і перспективи використання інтертексту Ліни Костенко як засобу підвищення ефективності ЗНО із української літератури, світової літератури, історії України, географії.

Ключові слова: ЗНО, інтертекстуальність, літературний канон, освітні вимірювання, тести навчальних досягнень.

За час існування ЗНО з літератури у контенті тестових завдань (ТЗ) сформувалося своєрідне “ядро” канонічних письменницьких постатей та їхніх творів, які постійно входять до поля моніторингу і через які вдало можна провести паралелі: українська та світова література, українська література та історія України, світова література та географія, світова література і художня культура. Однією з таких ключових постатей у

програмі ЗНО з української літератури є Ліна Костенко, чії твори “Маруся Чурай”, “Українське альфреско”, “Страшні слова, коли вони мовчать” в період 2009 – 2013 рр. виносилися на загальнонаціональне тестування. Слід зауважити, що її твори позначені інтелектуалізмом, письменниця активно використовує інтертекстуальне цитування, і ці інтертекстуальні інтерполяції (ремісісценції та алюзії) можуть стати в нагоді авторам ТЗ ЗНО як із української, так і зі світової літератур. Саме на матеріалі художніх текстів (ХТ) Ліни Костенко можна відстежити продуктивні схеми використання інтертексту в ТЗ з метою освітніх вимірювань (Education Assessments). Тож **метою** нашої статті є пошук оптимальних способів використання інтертексту як шляху удосконалення тестових завдань зовнішнього незалежного оцінювання з літератури та ін. предметів.

Так у поезіях Костенко активно використовується образ Прометей, який від античних часів (аттичний період, передусім – трилогія Есхіла “Прометей прикутий”, “Прометей розкутий”, “Прометей-вогненосець”) став символом борця за щастя людства і асоціюється передусім із вогнем, самопожертвою, нескореністю (“Вітри гули віолончеллю, писали пальми акварель // Я вчора бачила ту стелю, де був прикутий Прометей” [13, с. 111], “Облети, моя птахо, те царство вугляне, // що вжило неналежно Прометей вогонь” [12, с. 184]). То в чому ж гріх героя? Чи не перегукується він із дивною незрозумілою дітям провинною дівчинки Анни із поезії “Кольорові миші” Ліни Костенко, яку судять у Вишгороді за те, що з багряних кленових листочків “вона робила... кольорові миші” [13, с. 225].

Водночас вічний образ давньогрецького героя присутній у програмовому творі Тараса Шевченка “Кавказ”, традиційно змальованому в програмі ЗНО з української літератури (“Споконвіку Прометей // там орел карає, // що день божий добрі ребра // й серце розбиває” [19, с. 254]). На нашу думку, це спонукає до активнішого уведення інтертексту обох письменників до тестових завдань. Відповідно серед ТЗ знаходимо запитання: “Визначте, який образ символізує незламність, титанізм народів в поемі “Кавказ” Т. Шевченка”.

Як продовження історичної теми виокремлюється історико-міфологічний образ “дівчини легенди” Марусі Чурай, яка прославилася своїм співом (і не важливо, чи існувала вона насправді). Саме зміст твору Ліни Костенко “Маруся Чурай” і дає змогу сформулювати тестове запитання історико-фольклорно-міфологічного плану та відповідь на нього: “У рядках: “Звитяги наші, муки і руїни // Безсмертні будуть у її словах. // Вона ж була як голос України, // Що клетів у наших корогвах!” – ідеться про героїню твору “Маруся Чурай” Ліни Костенко”.

Прочитавши “Марусю Чурай” на уроках української літератури, ознайомившись із історичним періодом “Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.” у курсі “Історія України” у майбутніх випускників сформується асоціативний ряд: Маруся Чурай – Полтава – XVII століття – Богдан Хмельницький. і вони зуміють “пізнати голос” Марусі Чурай серед тестових запитань з української мови та літератури, з історії України.

Зауважмо, що ідею української державності подано в романі у віршах через реальні ознаки козацької держави, зокрема постаті історичних ватажків та рядових козаків (Івана Іскри, Івана Богуна, Богдана Хмельницького). Тому й зрозуміле питання компаративного плану: “В основу твору Ліни Костенко “Маруся Чурай” покладено події національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького”. Це завдання чітко вказує на зв’язок твору “Маруся Чурай”, зокрема історичних постатей, з добою Хмельниччини.

(“Неси мене, коню... коли б хоч не пізно,

Шляхи перекриті... і втрата не стить...

Якщо я впаду – неврятована пісня,

задушена пісня в петлі захрипить!” – з такими думками поспішає до гетьмана Іван Іскра).

Іван Іскра – реєстровий козак Полтавського полку, який покохав Марусю Чурай, проте не відкривай їй своїх почуттів. Саме він врятує дівчину, коли вона кидатиметься із греблі у Ворсклу (а це вже географія: Ворскла – річка, що тече на території Полтавської області); саме він привезе гетьманський наказ про помилування злочинниці в пам'ять заслуг і героїчної смерті батька дівчини та заради її чудових пісень, коли Марусю, за рішенням суду, мають стратити, бо вона отруїла Гриця Бобренка.

Нелегка творча доля Ліни Костенко зумовила появу в її поезії мотиву морального стоїцизму митця, який став на прю зі “світом”. Недарма серед її супутників і співрозмовників бачимо Сковороду, Шевченка, Пушкіна, – тих, кого світ ловив, але не впіймав... У віршах Ліни Костенко про поетів-співців не раз прохоплюється щось особисте, зі сфери її власних болей і гіркот. Ліричний герой поетичної збірки Г. Сковороди “Сад божественних пісень” і лірична героїня поезії “Ой ні, ще рано думати про все” завжди в русі, хоча й живуть у різні часи. Спостерігаємо за шаленим плином: “світ мене ловив”... Тому й відповідь на тестове запитання: “*Ліричний герой поетичної збірки Г. Сковороди “Сад божественних пісень” – знаходиться в пошуках правди, добра, щастя*”. **Бо, дійсно, “Той, в кого совість як чистий кришталь”** є ідеалом автора твору “Всякому місту – звичай і права” Григорія Сковороди.

У процесі розробки тестових завдань доцільно реалізувати інтертекстуальний потенціал творів Ліни Костенко. Так плідним також є міжпредметне використання інтертексту (українська література – світова література).

Цьогоріч високий індекс складності серед завдань зі світової літератури обумовили питання за змістом твору “Фауст” Й. В. Гете. Видається, що використання у ТЗ ремінісценцій “Якби я знала, що то щастя, // Я б зупинила оту мить” [13, с. 68] (“Ліс був живий. Він не прощався” Ліна Костенко); “Ох, я не Фауст. Я тільки жінка. // Я не скажу: “Хвилино, спинись!” [13, с. 57] (“Лейтмотив щастя” Ліна Костенко) може забезпечити не лише якість тесту з української літератури, а й світової. Знову ж асоціативно випускники не помиляться у створенні логічного ланцюжка: щастя – мить – хвилино – Фауст – Гете.

Програмою ЗНО з літератур передбачено моніторинг теоретико-літературних компетенцій учасників тестування. Творчість Ліни Костенко дає змогу моніторингу не лише жанрових термінів (роман у віршах, зокрема “Маруся Чурай”), а й інших відносно рідковживаних в українській літературі жанрів (сонет, тріолет, рондель та ін.). Так “Світлий сонет” – це один із “шедеврів інтимної лірики” [17, с. 98] і, водночас, яскравий приклад сучасного сонету як відгомону класичного “англійського” – “шекспірівського”, що розбивається на три катрени (чотиривірші) з неоднаковими римами та прикінцевий дистих (двовірш).

*Як пощастило дівчині в сімнадцять,
в сімнадцять гарних, неповторних літ!
Ти не дивись, що дівчинка сумна ця.
Вона ридає, але все як слід.
Вона росте ще, завтра буде вишенька.
Але печаль приходить завчасу.
Це ще не сльози – це квітуча вишенька,
що на світанку струшує росу.
Вона в житті зіткнулась з неприємністю:
хлопчина їй не відповів взаємністю.
І то чому: бо любить іншу дівчину,
а вірність має душу неподільчиву.
Ти не дивись, що дівчинка сумна ця.
Як пощастило дівчинці в сімнадцять! [13, с. 341]*

Увагу учнів варто звернути на особливостях побудови сонету Ліни Костенко. Вірш зразу ж розпочинається тезою:

*Як пощастило дівчинці в сімнадцять,
В сімнадцять гарних, неповторних літ!*

І завершується перша строфа антитезою:
Вона ридас, але все як слід.

Як Ліна Костенко, так і Вільям Шекспір ніколи не виокремлювали кохання із виру життя, у ліриці це почуття тісно переплітається то з природними явищами, то з іншими подіями, які відбуваються в житті людини. Використовують поети і зручну форму: восьмивірш, дванадцятивірш, чотирнадцятивірш (серед них і сонети). Але різняться любовний сонет Ліни Костенко від сонетів Шекспіра, Петрарки чи Павличка тим, що він “світлий”. Віра в удачу, юність душі ліричної героїні, позитивний емоційний стан розкривають цей жанр по-новому, по-українськи-костенківськи, хоча будова й “шекспірівська”, “класична”.

Продовжуючи напрямом “Теорія літератури”, варто звернутися і до рядків поезії “Яка різниця – хто куди пішов?” Ліни Костенко, які, ніби продовжуючи символістські настанови Поля Верлена у його “Найперше – музика у слові”, звучать по-новому визначально і теж заслуговують не лише ліричного, а й теоретичного обґрунтування: “Яка різниця – хто куди пішов? // Хто що сказав, і рима вже готова // Поезія – це свято, як любов. // О, то не є розмовка побутова!” [13, с. 117].

Яскравим прикладом реалізації паралелі українська література і художня культура є вірш “Українське альфреско”, побудований на різкому контрасті. У “Великому тлумачному словнику сучасної української мови” знаходимо таке трактування слова “альфреско”: “Настінний живопис водяними фарбами на сирій штукатурці” [4, с. 15]. Отож це фреска, виконана водяними фарбами по сирій штукатурці, часто з ідилічним сюжетом. “Ідилічним” є українське село, яке живе в душі кожного справжнього українця.

Можливо, не лише творчість, а й біографічні сторінки Ліни Костенко, є тлом вивчення історії, літератури, географії нашого, та й інших народів. Цілий ансамбль поезій про Чорнобильську катастрофу не що інше, як яскраве підтвердження актуальної екологічної проблеми, що розглядається на уроках географії під час вивчення теми “Геоecологічна ситуація в Україні. Аварія на Чорнобильській АЕС і стан навколишнього середовища” [5, с. 37] у 8 класі.

Отже, як творчість, і сторінки біографії Ліни Костенко є продуктивним тлом для вивчення історії, географії та літератури нашого народу, що є особливо перспективним з урахуванням схильності письменниці до інтертекстуального цитування широкого кола прототекстів. Тим більше, що це корелює з мейнстримом сучасної культурної ситуації, відзначеним видатним французьким філологом і семіологом ХХ ст. Роланом Бартом: “Кожен текст є інтертекстом; інші тексти присутні в ньому на різних рівнях у більш або менш упізнаваних формах: тексти попередньої культури та тексти оточуючої культури. Кожен текст становить собою нову тканину, зіткану зі старих цитат (вдл. наше. – С.Д.) Шматки культурних кодів, формул, ритмічних структур, фрагменти соціальних ідіом і т.д. – усі вони поглинені текстом і змішані в ньому, оскільки завжди до або навколо тексту існує мова (цит. за Ю. І. Ковбасенком [9, с. 3]).

Звичайно, наша стаття не вичерпує усіх аспектів вивчення даної проблеми. Розглянуті нами питання є продуктивними і потребують подальших досліджень, оскільки використання інтертексту є продуктивним напрямом підвищення якості тестових завдань. Творчість Ліни Костенко та й сама її постать – одне із джерел створення ТЗ з кількох предметів. Саме така інтертекстуальна репрезентація контенту тестових завдань

допоможе, на нашу думку, успішно скласти ЗНО із обраних предметів, а активне використання інтертексту уявляється плідним шляхом удосконалення якості ЗНО.

Висновки:

- 1) використання інтертексту в ЗНО є продуктивним напрямом удосконалення ЗНО;
- 2) реалізація семантичного потенціалу інтертексту в тестах ЗНО може підвищити якість тестів не лише з літератури, а й з інших предметів;
- 3) реалізація семантичного потенціалу художнього тексту “є важливим ферментом якості ЗНО” (Ю. Ковбасенко), тож подальше дослідження цього питання уявляється досить перспективним.

Використана література:

1. Аванесов В. С. Композиция тестовых заданий / В. С. Аванесов. – М. : Центр тестирования, 2002. – 240 с.
2. Ащепкова Л. Я. Конструирование тестовых заданий и обработка результатов тестирования / Л. Я. Ащепкова. – Владивосток : ДГУ, 2003. – 50 с.
3. Баліна К. Н. Результати ЗНО / К. Н. Баліна // Зарубіжна література в школах України. – № 9. – 2013. – 64 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2002. – 1440 с.
5. Географія. Економіка. 6-11 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів / автори П. Г. Шищенко, В. М. Бойко, Т. Г. Гільберг, Ф. Д. Заставний, В. П. Корнєєв та ін. Керівник авторського колективу П. Г. Шищенко. – К., Ірпінь, 2005. – 96 с.
6. Гете Й. В. Фауст. Державне в-во художньої л-ри УРСР / Й. В. Гете. – К., 1955. – 500 с.
7. Зарубіжна література. 5–12 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів / автори Ю. І. Ковбасенко, Г. М. Гребницький, Н. О. Півнюк та ін. – К., Ірпінь : Перун, 2005.
8. Історія України. Всесвітня історія. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів / відп. за випуск Р. І. Євтушенко. – К. : Ірпінь, 2005. – 142 с.
9. Ковбасенко Ю. І. Література постмодернізму: По той бік різних боків / Ю. І. Ковбасенко // Зарубіжна література в навчальних закладах України. – № 5. – 2002. – С. 2-12.
10. Костенко Л. Мадонна перехресть / Л. Костенко. – К. : Либідь, 2012. – 112 с.
11. Костенко Л. Річка Геракліта / Ліна Костенко; упоряд. та передм. О. Пахльовської; худож. С. Якутович. – К. : Либідь, 2011. – 288 с.
12. Костенко Л. Сад нетанучих скульптур: Вірші, поема-балада, драматичні поеми / Л. Костенко. – К. : Рад. письм., 1987. – 207 с.
13. Костенко Л. Триста поезій. Вибрані вірші / Л. Костенко. – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2012. – 416 с.
14. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. – К. : ВЦ “Академія”, 2006. – 752 с.
15. Нечволод Л. І. Сучасний словник іншомовних слів / Л. І. Нечволод. – Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2007. – С. 525.
16. Українська література. 10-11 класи. Рівень стандарту. Академічний рівень. Профільний рівень. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів / за заг. ред. Р. В. Мовчан. – К., 2010. – 112 с.
17. Українська література. 5-12 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів / за заг. ред. Р. В. Мовчан. – К. : Ірпінь, 2005. – 208 с.
18. Цимбалюк В. І. Українська література : підручник для 8 кл. загальноосвіт. навч. зал. / В. І. Цимбалюк. – К. : Освіта, 2008. – 336 с.
19. Шевченко Т. Г. Кобзар / Т. Г. Шевченко. – Д. : Сталкер, 2003. – 368 с.

Дячок С. А. Использование интертекста как путь усовершенствования тестовых заданий ВНО по литературе (на материале произведений Лины Костенко).

В статье рассмотрены современное состояние и перспективы использования интертекста Лины Костенко как средства повышения эффективности ЗНО по украинской литературе, мировой литературе, истории Украины, географии.

Ключевые слова: ВНО, интертекстуальность, критериально-ориентированные тесты, куррикулум, литературный канон, образовательные измерения, тесты учебных достижений.

Diachok S. A. Using the intertext as a way to improve test items in ZNO in literature (based on the works of Lina Kostenko).

The article considers the current state and prospects of using Kostenko's intertext as means to enhance the efficiency of testing on Ukrainian literature, world literature, the history of Ukraine and geography.

Keywords: ZNO, intertextuality, criterion-oriented tests, the curriculum, the literary canon, educational measurement, tests of educational achievement.

Зеленський К. В.
Гусятинський коледж Тернопільського національного
технічного університету імені Івана Пулюя
(Гусятин, Україна)

НЕЗАЛЕЖНИЙ РОЗПОДІЛ ВСТУПНИКІВ ЯК МЕТОДОЛОГІЯ РОЗШИРЕННЯ РІВНОГО ДОСТУПУ ДО ВИЩОЇ ОСВІТИ

Забезпечення рівного доступу до вищої освіти є однією із головних законодавчо визначених норм. У статті пропонується методологія незалежного розподілу вступників між навчальними закладами як інструмент розширення можливостей реалізації права на рівний доступ до вищої освіти. Пропонується алгоритм автоматизованого розподілу вступників за спеціальностями та навчальними закладами.

Ключові слова: доступ до вищої освіти, спеціальність, незалежний розподіл, бланк-заява вступника.

Одним із шляхів реалізації державної політики у галузі вищої освіти визначених статтею 3 Закону України “Про вищу освіту” є: “створення та забезпечення рівних умов доступності до вищої освіти” [3]. Конституцією України (стаття 53 [5]) визначено: “держава забезпечує доступність... вищої освіти... на конкурсній основі” і стаття 3 [3] доповнює: “з урахуванням потреб особи, а також інтересів держави та територіальних громад”. Тобто держава залишає за собою право при забезпеченні рівного доступу до ВО здійснювати раціональне поєднання здібностей та інтересів особи із суспільними потребами, які визначаються обсягом державного замовлення (ДЗ) на підготовку фахівців.

Завданнями Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [10] передумовами забезпечення рівного доступу до здобуття освіти в системі вищої освіти (ВО) вважається: “дальше вдосконалення процедур і технологій зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) навчальних досягнень випускників навчальних закладів (НЗ) системи загальної освіти, які виявили бажання вступити до вищих навчальних закладів (ВНЗ)”.

Запровадження ЗНО, згідно [8], здійснювалося “з метою забезпечення реалізації конституційних прав громадян на рівний доступ до вищої освіти”, а врахування пропозицій авторів [1,2,4,6,9,11] стосовно переваг та недоліків ЗНО дає можливість з кожним наступним роком покращити процес організації та проведення ЗНО, здійснити контроль за якістю базової і повної загальної середньої освіти, і, як наслідок, вжити конкретних заходів до розширення можливостей реалізації права громадян на рівний доступ до вищої освіти.

Запропонувати методологію незалежного розподілу вступників між НЗ, яка б забезпечила розширення повноти реалізації рівного доступу громадян до ВО. Для цього сформулювати алгоритм автоматизованого розподілу вступників між ВНЗ відповідно до загального рейтингу сформованого на основі комплексного критерію рівня знань та з врахуванням бажань вступників.

Щороку число бажаючих здобути ВО переважає число місць ДЗ, які виділяє